

KANSALAISSUUSVALIOKUNTA

1. Kirjeäänestyksen tasa-arvoinen edistäminen ja vaaliasiakirjojen toimitus sähköpostitse

Vuonna 2019 käyttöönotettu kirjeäänestys paransi merkittävästi ulkosuomalaisten äänestysmahdollisuuksia. Ulkomailla pysyvästi asuva tai vaalien aikana oleskeleva äänioikeutettu voi nyt äänestää yleisissä vaaleissa kirjeitse, perinteisen ennakkoäänestyspaikassa vierailun sijaan. Äänestysprosentti on kuitenkin jäänyt alhaiseksi.

Ulkosuomalaisten äänestysprosentin kasvattamiseksi tietoa kirjeäänestysmahdollisuudesta olisi edelleen levitettävä. Kirjeäänestysprosessissa aikataulu on tiukka materiaalin tilauksesta äänen perille saapumiseen, mukaan lukien postin kulku.

Kirjeäänestykselle tulisi varata mahdollisimman paljon aikaa. Koska osalle kirjeitse äänestäville voi olla hankalaa selvittää itse palautusosoite, on ensiarvoisen tärkeää, että ohjeistus kertoo selkeästi mihin tahoihin otetaan yhteyttä selvitetessä sen kunnan keskusvaalilautakunta, joka on merkitty äänioikeusrekisterissä äänestäjän kotikunnaksi, äänioikeuskunnaksi tai väestökirjanpitokunnaksi Suomessa.

Kirjeäänestystä haluava äänioikeutettu tilaa kirjeäänestysasiakirjat ulkomaille, äänestää ne saatuaan, ja palauttaa äänensä lähetekuoressa Suomeen oman kuntansa keskusvaalilautakunnalle. Kirjeitse äänestäminen on kuitenkin paljolti äänestäjän omanaktiivisuuden ja teknisen osaamisen varassa, koska kirjeäänestysasiakirjat on joka vaalin osalta tilattava erikseen.

Kirjeitse äänestävä lähettää äänensä ohjeistetusti kuoritettuna oman äänioikeuskuntansa siihen keskusvaalilautakuntaan, joka on äänioikeusrekisterissä merkitty hänen äänioikeuskunnakseen. Äänestäjän täytyy itse selvittää tämä kunta. Jos äänestäjän ajantasainen ulkomaan osoitetieto on ollut tiedossa Suomen väestörekisteriä ylläpitävässä DVV:ssä, on äänestäjä saanut postissa – ehkä ajoissakin – äänioikeusilmoituksen, jossa on oman äänioikeuskunnan keskusvaalilautakunnan postiosoite ja tämän tiedon voi laittaa näkymään palautuskuoren ikkunaan tai kopioida palautuskuoren päälle.

Kirjeäänestystä voisi helpottaa esimerkiksi niin, että kirjeäänestysasiakirjat lähetettäisiin automaattisesti ulkosuomalaisille. Osoitteen ilmoittamattomuuteen voidaan puuttua materiaalia tilatessa. Kirjeäänestysasiakirjojen tilausmenettelyssä voisi harkita, että äänioikeutetulla olisi velvollisuus ilmoittaa nimensä ja ulkomailla oleva osoitteensa 3 kk ennen. Näin ilmoitus äänioikeudesta ja palautusosoite voidaan hyödyntää.

Äänioikeusilmoituksen saamisesta voi tulla kannustin päivittää tietonsa, mikä helpottaa kansalaisia ja viranomaisia muissa kansalaispalveluissa, kuten passin ja henkilökortin anomisessa. Toinen mahdollisuus voisi olla, että väestörekisteritietoihin voitaisiin kirjata halukkuus äänestää kirjeitse, jolloin kirjeäänestysasiakirjat lähtisivät joka vaalien osalta automaattisesti kaikille halukkuutensa ilmaisseille vaaleissa äänioikeutetuille. Tulisi myös tutkia jos vaalimateriaalit voisi lähettää äänestäjälle joka on päivittänyt tietonsa sähköisesti.

USP:N PÄÄTÖSLAUSELMA:

USP kehottaa Suomen viranomaisia jatkamaan kirjeäänestysmahdollisuudesta tiedottamista sekä helpottamaan ulkosuomalaisten kirjeäänestysmahdollisuuden käyttämistä, kuten tutkimaan mahdollisuutta lähettää kirjeäänestyksen vaalimateriaali vastaanottajan ilmoittamaan sähköpostiosoitteeseen, hänen niin pyytäessään. Kaikkia vaalivarmuutta lisääviä ratkaisuehdotuksia kirjeäänestyksen osalta tulisi tutkia ja edistää, kuten lisätä äänestystoimituksen ja sen aikataulutuksen selkeyttä.

2. Suomen kansalaisuus pysyväksi

Kansalaisuuslain (359/2003) 34 §:n mukaan kansalainen, jolla on myös jonkin vieraan valtion kansalaisuus, säilyttää Suomen kansalaisuuden täyttäessään 22 vuotta vain, jos hänellä on riittävä yhteys Suomeen.

Sisäministeriön antamassa lausunnossa samaa aihetta käsitelleeseen päätöslauselmaan 14/2017 todetaan seuraavaa:

"Nykyinen kansalaisuuslaki suhtautuu myönteisesti monikansalaisuuteen. Valtion etuna on säilyttää sen kansalaisinaan myös valtion ulkopuolella syntyneet tai ulkopuolelle muuttaneet, myös jonkin vieraan valtion kansalaisuuden omaavat, kansalaisensa niin kauan kuin näillä säilyy kiinteä yhteys valtioon. ...

Kansalaisuuden säilyttämistä koskeva säännös on laadittu siten, että kansalaisuuden säilyttäminen olisi sekä yksilön että viranomaisen kannalta mahdollisimman helppoa ja tehokasta. Maahanmuuttovirasto ilmoittaa kansalaisuuden menettämisen uhasta ja mahdollisuudesta säilyttää kansalaisuus sellaisille Suomen kansalaisille, joilla on ollut kotikunta Suomessa alle seitsemän vuotta. Ilmoitus lähetetään vuosittain sinä vuonna 18 vuotta täyttävälle henkilölle, joiden osoite löytyy väestötietojärjestelmästä. Ohjeen saajalla on ikävuodet 18–21 aikaa aktiivisesti toimia kansalaisuuslaissa mainitulla tavalla riittävän yhteyden osoittamiseksi ja Suomen kansalaisuuden säilyttämiseksi. ...

Viranomaisille säädetyn ilmoitusvelvollisuuden vuoksi henkilön, joka on toiminut jollain kansalaisuuslain mukaisella tavalla riittävän yhteyden osoittamiseksi, ei tarvitse itse ilmoittaa asiasta väestötietojärjestelmään, vaan tieto kulkeutuu viranomaiselta toiselle.....

Suomen kansalaisuus on lisäksi mahdollista saada takaisin maksullisesta ilmoituksesta, jos sen on menettänyt 22-vuotiaana riittävien yhteyksien puuttumisen vuoksi....

Lain muuttaminen sellaiseksi, että Suomen kansalaisuus säilyy automaattisesti ilman ilmoitusvelvollisuutta, helpottaisi niin viranomaisten kuin ulkosuomalaisienkin työtä. Tällöin viranomaisten velvollisuus ilmoittaa kansalaisuuden mahdollisesta menettämisestä jäisi pois, eikä ulkosuomalaisien enää tarvitsisi todistella mitään. Byrokratia helpottuisi ja rahaa säästyisi.

USP:N PÄÄTÖSLAUSELMA:

USP esittää, että kansalaisuuslakia muutetaan niin, että syntyperäinen Suomen kansalainen, joka on myös jonkin toisen valtion kansalainen, säilyttää automaattisesti Suomen kansalaisuuden. Tällöin hänen ei enää tarvitse todistaa riittävää yhteyttä Suomeen, eikä hänen tarvitse ilmoittaa Suomen viranomaisille 22 ikävuoteen mennessä, että hän haluaa säilyttää Suomen kansalaisuuden.

3. Suomalaisen äitien ja/tai isien aikuisille lapsille oikeus Suomen kansalaisuuteen

Suomen kansalaisen lapsi saa syntyessään kansalaisuuden vanhempiansa kautta (periytymisperiaate.) Periytymisperiaatetta sovelletaan aina lapsen syntymähetkellä voimassa olleen kansalaisuuslain mukaan. Nykyinen kansalaisuuslaki tuli voimaan 1.6.2003. Ennen 1.6.2003 syntyneisiin lapsiin sovelletaan vanhaa kansalaisuuslakia. Vuoden 1968 kansalaisuuslain mukaan Suomen kansalaisuuden sai avioliiton ulkopuolella syntynyt lapsi, jos hänen äitinsä oli suomalainen. Lapsi sai Suomen kansalaisuuden, jos avioliitossa oleva isä oli Suomen kansalainen. Avioliittoon syntynyt lapsi sai äidin mukaan Suomen kansalaisuuden, "jollei lapsi syntyessään saa vieraan valtion kansalaisuutta" (401/1968). Koska monikansalaisuutta ei hyväksytty, monet monikansallisiin perheisiin syntyneet lapset saivat isän mukaan muun kuin Suomen kansalaisuuden. Kansalaisuuslakiin tehtiin muutoksia 1984 (584/1984), jolloin kansalaisuuden saamisen painotuksia muutettiin niin, että suomalaisen äidin lapsi saa automaattisesti Suomen kansalaisuuden. Kaksoiskansalainen saattoi menettää Suomen kansalaisuuden täyttäessään 22 vuotta, jos ei siihen mennessä ollut hakenut kansalaisuuden säilyttämistä. Tietä 31.8.1966 jälkeen syntyneet henkilöt saivat mahdollisuuden hakea ilmoitusmenettelyllä Suomen kansalaisuutta luopumatta aiemmasta kansalaisuudestaan.

1.6.2003 (359/2003) voimaan tulleen kansalaisuuslain suurin uudistus oli monikansalaisuuden aiempaa laajempi hyväksyminen. Suomalainen ei menetä Suomen kansalaisuutta saadessaan ulkomaan kansalaisuuden, eikä ulkomaalainen menetä kansalaisuuttaan saadessaan Suomen kansalaisuuden. Se, tuleeko henkilöstä kaksoiskansalainen vai ei, riippuu toisen valtion lainsäädännöstä. Monikansalainen voi menettää Suomen kansalaisuuden 22-vuotiaana, jos hänellä ei ole ”yhteenkuuluvuutta osoittavia siteitä Suomeen”. Tämän osoittamiseksi riittää ilmoitus, että haluaa säilyttää kansalaisuuden.

1.6.2003 ja sen jälkeen avioliiton ulkopuolella suomalaiselle isälle ulkomailla syntyvät lapsella on oikeus saada Suomen kansalaisuus ilmoituksesta, jolloin hän saa Suomen kansalaisuuden vasta ilmoituksen tekemisestä lukien. Alaikäisen lapsen ilmoituksen laittaa vireille huoltaja tai edunvalvoja. Jos lapsi on syntynyt ennen 1.6.2003, kansalaisuutta pitää hakea kansalaisuushakemuksella.

Vuonna 2003 voimaan tullessa kansalaisuuslain 60 §:ssä oli siirtymäsäännös entisen Suomen kansalaisen määrääjässä tehtävästä kansalaisuusilmoituksesta. Säännöksen mukaan henkilö, joka oli menettänyt Suomen kansalaisuuden saadessaan jonkin toisen maan kansalaisuuden, saattoi hakea sitä takaisin ilmoitusmenettelyllä ja siirtymäsäännös ulottui myös hänen jälkeläisiinsä (ja myös heidän alle 18-vuotiaisiin lapsiin) siinäkin tapauksessa, että näillä ei ollut Suomen kansalaisuutta koskaan ollut tai ja he eivät koskaan olleet asuneet Suomessa. Laissa määritelty siirtymäaika alkoi 1.6.2003 ja päättyi 31.5.2008.

Ulkosuomalaiset kokevat asian tärkeäksi: samasta aiheesta on tehty päätöslauselmat 50/2005, 2/2007, 4/2007, 15/2010, 5/2017

USP:N PÄÄTÖSLAUSELMA:

USP esittää, että kansalaisuuslakia muutetaan siten, että myös syntyperäisten entisten tai nykyisten Suomen kansalaisten jälkeläiset (18 vuotta täyttäneet henkilöt) ja heidän alaikäiset lapsensa saavat Suomen kansalaisuuden ilmoitusmenettelyllä.

4. Ulkosuomalaisten vaalipiirin määräytyminen

Eduskuntavaaleissa ja presidentinvaaleissa äänioikeutettu on asuinpaikastaan riippumatta jokainen Suomen kansalainen, joka viimeistään vaalipäivänä täyttää 18 vuotta. Äänioikeutta ei voi menettää muutoin kuin luopumalla Suomen kansalaisuudesta. Suomen kansalaisuuteen perustuva äänioikeus on yhtäläinen. Suomessa toimitettavissa europarlamenttivaaleissa äänioikeutettu on jokainen viimeistään vaalipäivänä 18 vuotta täyttänyt Suomen kansalainen asuinpaikkaan katsomatta (ja jonkin tietyn ehdon täyttävä muun EU:n jäsenvaltion kansalainen). Kunnallisvaalien äänioikeus on viimeistään vaalipäivänä 18 vuotta täyttäneellä kunnan asukkaalla. Kunnallisvaalien äänioikeuden menettää muuttamalla pysyvästi ulkomaille. Äänioikeus määräytyy äänioikeusrekisterin perustamisen hetken kautta. Äänioikeusrekisteri siis määrittelee, missä kunnassa on äänioikeutettu ja Suomessa, missä on varsinaisen vaalipäivän äänestyspaikka.

Ongelmana on, että äänioikeuskunta määräytyy viimeisen Suomen kotikunnan eli vakinaisen kunnan mukaan, jossa oli kirjoilla. Jos sellaista ei ole ollut Suomessa, niin väestökirjanpitokunta määräytyy äidin, isän tai puolison kotikunnan mukaan. Ja jos tuo väestökirjanpitokunta ei enää kuulu Suomen alueeseen, merkitään kunnaksi Helsinki. Näin väestötietojärjestelmä on äänioikeuden perusta.

Tämän myötä moni ulkosuomalainen joutuu äänestämään ehdokkaita sellaisesta vaalipiiristä, jossa on asunut kauan sitten ja ehkä vain lyhyen ajan, vaikka heidän siteensä Suomeen ovat nykyään jossain muualla. Esimerkissä Suomesta Yhdysvaltoihin v. 1980 eli 41 vuotta sitten muuttanut henkilö asui Imatralla vain lukiovuodet: ”Asuimme Imatralla vain isäni senhetkisen työpaikan takia, ja vanhempanikin muuttivat sieltä pois jo 22 vuotta sitten. Tätä nykyä kaikki tärkeimmät lähisukulaiseni asuvat Helsingissä, ja minulla on siellä myös oma asunto. Näin ollen koen Helsingin kotipaikakseni Suomessa, ja haluaisin äänestää sikäläisen vaalipiirin ehdokkaita.”

Tilanne voi olla myös päinvastainen: henkilöllä voi olla parempi ymmärrys puolueista, niiden ohjelmista ja ehdokkaista alueella, jossa hän kasvoi, tai kesäpaikkansa kunnassa, motivoiden häntä

äänestämään siellä. Ulkomailla syntyneiltä toisen polven suomalaisilta voi puuttua täysin kontakti heidän äänioikeuskuntaansa.

Ulkosuomalaisten äänioikeus ei toteudu, jos he eivät – kuten kaikki muut suomalaiset – saa äänestää ehdokkaita siitä kaupungista/vaalipiiristä, johon heillä on vahvimmat siteet. Mahdollisuus äänestää vaalipiirissä, johon tuntee kuuluvansa, nostaisi ulkosuomalaisten eduskuntavaalien äänestysosallistumista.

Ulkosuomalaiset ovat motivoituneita äänestämään, mutta heillä on vähäinen tietämys. Vaikuttaa lisäksi huolestuttavasti siltä, että informaatio puolueista, ehdokkaista ja vaaliohjelmista on puutteellista. Puolueiden tulisi välittää maailmalla asuvista äänestäjistään ja pohtia mitkä kysymykset ovat heille erityisen tärkeitä. Relevantin tiedon saaminen puolueilta ja erityisesti niiden ehdokkailta on tärkeää koska Suomessa äänestetään kumpaan. Mitkä ovat niiden vaaliohjelmat?

USP:N PÄÄTÖSLAUSELMA:

USP esittää, että valtiovarainministeriö muuttaa kotikuntalakia siten, että vakituisesti ulkomailla asuvat Suomen kansalaiset voivat valita ja/tai vaihtaa vaalipiirinsä sen paikkakunnan mukaan, johon heillä on nykytilanteessa perustellusti vahvimmat siteet ja jonka kanssa ulkosuomalainen tuntee suurempaa yhteenkuuluvaisuutta. Samalla pyydetään puolueita tehostamaan ulkosuomalaisille kohdistettua tietoa puolueista, ehdokkaista ja vaaliohjelmista.

5. Vahvan tunnistautumisen mahdollisuus kaikille ulkosuomalaisille asuinmaasta riippumatta

Vahvalla sähköisellä tunnistamisella tarkoitetaan henkilöllisyyden todentamista sähköisesti. Vahvan sähköisen tunnistamisen avulla kansalainen voivat turvallisesti vahvistaa henkilöllisyytensä erilaisissa sähköisissä palveluissa. Tunnistamisessa käytettyjä tunnistusvälineitä ovat pankkien käyttämät verkkopankkitunnukset ja kansalaisvarmenne.

Ulkomailla asumisen kestosta ja muusta henkilöhistoriastaan riippuen ulkomailla asuvilla Suomen kansalaisilla ei aina ole asiakassuhdetta suomalaiseen pankkiin tai teleoperaattoriin, jotka tarjoavat nämä tunnistusvälineet. Tällaisten henkilöiden saatavilla olevana vaihtoehtona tunnistusvälineeksi on vain Digi- ja väestötietoviraston kansalaisvarmenne. Kansalaisvarmenteen käyttöönotto vaatii ensin fyysisen henkilökortin, jossa oleva kansalaisvarmenne pitää erikseen aktivoida kotiin toimitettavalla aktivointitunnusluvulla. Kansalaisvarmenteen käyttöönottoon tarvitaan lisäksi kortinlukija sekä siihen ohjelmisto.

Ulkosuomalaisten, varsinkin EU/ETA alueen ulkopuolella asuvien, erityishaasteena voi olla pääsy Suomen ulkoasiainhallinnon asiointipisteeseen, josta henkilökorttia voi hakea.

Suomessa on siirrytty virtuaalisen tunnistautumisen maailmaan, mutta varsinkin EU/Eta alueen ulkopuolisille vaihtoehdot ovat käymässä väliin. Pankit eivät ole velvollisia säilyttämään ulkosuomalaisten pankkitilejä eikä niiden kautta saatavia tunnistautumispalveluita. Muut sähköisen tunnistautumisen varmistuskeinot voivat olla mahdottomia tai kalliita. Aikaisempien päätöslauselmien tuloksena DVV aloitti työn ongelman ratkaisemiseksi, mutta luopui omasta kansallisesta hankkeestaan. Suomi liittyi EUn yhteiseen eIDAS hankkeeseen, jolla EU alueella asuvien osalta ongelman pitäisi ratketa vuoden 2026 loppuun mennessä.

eIDAS projekti tuottaa varmistusmekanismien, jonka eri organisaatiot voivat ottaa käyttöön omissa sovelluksissaan. Pelkkä eIDAS -projektin valmistuminen ei ratkaise vahvan tunnistautumisen ongelmaa välittömästi, tunnistautumiseen saadaan ratkaisu vasta asiakasorganisaatioiden ottaessa sen käyttöön.

Alueen edustajille tulleet vahvaa tunnistautumista koskevia yhteydenottoja on ollut esimerkiksi:

1. Miten hoitaa Suomessa menehtyneen lähiomaisen kuolinpesän asioita

2. Miten päivittää osoitetiedot. esim. postiäänestylomake lähetetään DVV:n tiedossa olevaan osoitteeseen

3. Kuinka hankkia suomalainen matkapuhelin, jonka numero säilyy?

EU/ETA maissa asuvien vahvaa tunnistautumista varten tulee käyttöön suunnitelman mukaan vuoden 2026 loppuun mennessä ns. Digilompakko, jolla voidaan hoitaa esimerkiksi viranomaispalveluiden vaatima sähköinen vahva tunnistautuminen. Tämä tulee korjaamaan tilanteen vain EU/ETA maissa asuvien kohdalla, eikä auta, vaan pikemminkin tulee vaikeuttamaan EU/ETA maiden ulkopuolella asuvien asemaa pankkien mahdollisesti luopuessa vahvan tunnistautumisen antamisesta.

USP:N PÄÄTÖSLAUSELMA:

USP esittää, että kaikille Suomen kansalaisille tulee taata mahdollisimman helppokäyttöinen, turvallinen ja maksuton tunnistautumistapa Suomen julkisiin palveluihin asuinmaasta riippumatta. Tunnistautumismahdollisuuden puuttuminen vaarantaa ulkosuomalaisten siteet kotimaahan ja vaikeuttaa yhteydenpitoa sekä julkisten palveluiden käyttöönottoa.

USP toivoo, että Suomen eIDAS-järjestelmässä otetaan huomioon myös muualla kuin EU/ETA maissa asuvien suomalaisten välttämättömät tarpeet sähköiseen vahvaan tunnistautumiseen jatkaessaan yleiseurooppalaista Digilompakkohanketta ja kehittäessään sen suomalaisia erityispiirteitä.

6. Ulkosuomalaisten paluumuuton helpottaminen

Pitkään ulkomailla asuneiden ja työskennelleiden ulkosuomalaisten palatessa Suomeen voi tulla eteen monenlaisia odottamattomia esteitä niin käytännön tasolla kuin yhteiskunnan asenteiden osalta. USP kehottaa puhemiehistöä selvittämään paluumuuton mahdollisia esteitä ja pyrkimään poistamaan niitä sekä edistämään myönteistä mielikuvaa paluumuuttajista.

Paluumuuttajien asioita koskevia tutkimuksia on tehty lukuisia ja niissä kerrotaan ongelmista kotoutumispalveluiden ja työllistymisen suhteen, nuorison kohtaamista vaikeuksista ja käytännön kulmakivistä.

USP:N PÄÄTÖSLAUSELMA:

USP:in puhemiehistö on tietoinen käytännön esteistä liittyen paluumuuttoon. Syyt voivat johtua useasta eri asiasta, esim. viranomaistoiminnasta, asenteista, lainsäädännöstä tai toimintatavoista. USP toteaa, että aihe on liian laaja USP:n käsiteltäväksi.

7. Ulkosuomalaisen oikeus tilin avaamiseen Suomessa

Lainsäädäntö, joka koskee suomalaisen oikeutta avata pankkitili Suomessa, jos hänen asuinpaikkansa on EU:n/ETA:n ulkopuolella, on puutteellinen. Suomen ulkopuolella asuva Suomen kansalainen ei voi tällä hetkellä avata pankkitiliä Suomessa, ellei hänellä ole pysyvää tuloa Suomessa.

Tämä tilanne sulkee pois esimerkiksi ne henkilöt, jotka maksavat kiinteistöveroja Suomelle suomalaisesta kiinteistöstä, mutta joilla ei välttämättä ole pysyvää tuloa Suomesta.

USP toteaa että pankit ovat yksityisiä toimijoita ja heillä on oikeus evätä pankkitili asiakkaalta. Ilman pankkitiliä verojen maksaminen sellaisista maista jossa pankit eivät yleisesti käytä BIC ja IBAN koodeja mahdottomaksi. Alla lainauksia Verohallinnon sivuilta:

-Verohallinto ei ota vastaan sekkejä. Verot on maksettava Verohallinnon ilmoittamille pankkitileille euroissa.

-Ulkomailla asuvan tai sinne muuttavan tulee aina itse ilmoittaa osoitteensa muutoksista Verohallinnolle. Lue lisää: Osoitteenmuutos

-Jos ulkomailla oleskelu on pysyvää tai kestää pitkään, on suositeltavaa, että Verohallinnolle ilmoitetaan asianhoitajaksi Suomessa asuva henkilö. Verotuspäätökset ja muu Verohallinnon posti lähetetään silloin asianhoitajalle.

USP:N PÄÄTÖSLAUSELMA:

USP esittää että kaikille Suomen kansalaisille taattaisiin oikeus peruspankkipalveluihin asuinmaasta riippumatta sekä esittää että Verohallinto helpottaisi ulkosuomalaisten kiinteistöveron ja muiden verojen maksua kehittämällä muita maksutapoja esim. hyväksymällä luottokorttimaksun.

NUORISO-OPINTO- JA KOULUTUSVALIOKUNTA

8. Etäkoulu Kulkurin / Distansskolan Nomadin ulkomailla asuvien perusopetusikäisten oppilaiden etäopetuksen rahoitus

Etäopetus on sallittua lukiolaissa, ja ulkomailla asuvat lukiolaiset voivat osallistua maksuttomaan lukio-opetukseen omalla äidinkielellään. Ulkomailla tilapäisesti asuvien oppilaiden, jotka osallistuvat paikallisen tai kansainvälisen koulun opetukseen, äidinkielen ja toisen kotimaisen kielen opiskelu on myös turvattu perusopetuslaissa.

Kansanvalistusseurassa toimiva Etäkoulu Kulkuri/Distansskolan Nomad on toiminut harkinnanvaraisen rahoituksen varassa 50 vuotta. Tänä aikana Etäkoulu Kulkuri/Distansskolan Nomad on kehittänyt perusopetusikäisten etäopetuskäytäntöjä ja rakentanut nykyaikaisen verkkokoulun, jossa opiskelee yli 400 ulkomailla asuvaa perusopetusikäistä oppilasta vuodessa.

Etäkoulu Kulkuri/Distansskolan Nomad on tunnustettu toimija: vuoden 2019 lopussa se sai Okka-säätiön kestävä kehityksen sertifikaatin ensimmäisenä verkkokouluna Suomessa ja Unesco -koulustatuksen ensimmäisenä verkkokouluna maailmassa. Vuonna 2020 Kulkuri oli Opetushallituksen Cygnaeus-palkintofinalisti. Lukuklaani-kilpailun toisen palkinnon turvin vuonna 2018 avattiin e-kirjasto ulkomailla asuville oppilaille.

Ulkomailla toimii kuusi suomalaisia perusopetusta antavaa koulua. Perusopetusikäiset osallistuvat ulkomaillakin lähtökohtaisesti lähiopetukseen. On kuitenkin poikkeustilanteita, joissa lähiopetukseen osallistuminen ei ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista:

- oppilas asuu kehittyvässä maassa, jossa paikallisilla kouluilla ei ole resursseja ottaa vastaan vieraskielisiä oppilaita eikä paikkakunnalla ole kansainvälistä koulua.

- 9. luokan ajaksi ulkomaille muuttava oppilas ei osaa paikallisen koulun kieltä ja haluaa suorittaa peruskoulun loppuun omalla äidinkielellä ja saada suomalaisen peruskoulun päättötodistuksen.

- vuosia ulkomailla asunut, vieraalla kielellä koulua käynyt oppilas valmistautuu paluumuuttoon Suomeen ja suomalaiseen kouluun.

- oppilaalla on erityistarpeita, joita paikallisissa kouluissa ei voida ottaa huomioon (lukihäiriö, dysleksia ym.).

- oppilas ei voi osallistua lähiopetukseen sosiaalisten tai psyykkisten ongelmien vuoksi.

Etäkoulu Kulkurin/Distansskolan Nomadin oppilaat asuvat noin 60 eri maassa. Kun ulkomailla asutaan väliaikaisesti, on tärkeää, että äidinkielen taito säilyy ja kehittyy niin, että paluu suomalaiseen kouluun onnistuu.

Etäkoulu Kulkurissa/Distansskolan Nomadissa oppilaat voivat seurata Suomen opetussuunnitelman mukaista suomen kielen ja kirjallisuuden opetusta. Etäkoulu Kulkurissa/Distansskolan Nomadissa oppilaat voivat opiskella myös toista kotimaista kieltä, mikä helpottaa paluuta suomalaiseen kouluun. Nomadskolanissa ulkomailla asuvat suomenruotsalaiset voivat vastaavasti opiskella ruotsia äidinkielenä ja suomea toisena kotimaisena kielenä.

Suomen perusopetuslain muutos, joka mahdollistaa siirtymisen poikkeuksellisiin opetusjärjestelyihin ja etäopetukseen poikkeustilanteessa tuli voimaan 1.1.2021. Ulkomailla asuvat oppilaat, joilla ei ole lähiopetuksen koulunkäyntimahdollisuutta, ovat pysyvästi poikkeustilanteessa. Heille tulisi voida tietyin edellytyksin järjestää etäopetusta laillisesti ja tarkoituksenmukaisesti.

Eduskunnalle on jättänyt kirjallinen kysymys Suomi-koulujen kehittämisestä ja rahoituksesta sekä ulkomailla asuvien perusopetusikäisten etäopetuksesta. Kysymyksessä tuodaan esille Ulkomaankoulujen asemaa ja tulevaisuutta kehittäneen työryhmän muistio (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019:28), jossa todetaan, että nykyistä saavutettavamman,

suunnitelmallisen ja laadukkaan ulkomaille suuntautuvan etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen kehittämismahdollisuudet ja muutostarpeet tulee selvittää: "Suomesta puuttuu lain tunnistama ja järjestelmällinen ulkomaille suuntautuvan etä- ja verkko-opetuksen konsepti".

USP:N PÄÄTÖSLAUSELMA:

USP kehottaa opetus- ja kulttuuriministeriötä noudattamaan eduskunnan tahtoa ja ryhtymään toimenpiteisiin, joilla Kansanvalistusseuran ylläpitämän Etäkoulu Kulkurin / Distansskolan Nomadin valtionavustukseen saadaan verkko-opetuksen edellyttämä riittävä tasokorotus niin, että sen toiminta taataan tarvittavassa laajuudessaan. USP korostaa, että kyseessä tulee olla erikseen Etäkoulu Kulkurille/Distansskolan Nomadille osoitettu rahoitus, joka ei vähennä momentin muiden toimijoiden osuuksia.

9. Suomi-koulujen rahoitus

Suomi-koulujen rahoitus on ollut vuosien saatossa epävarmalla pohjalla. Suomi-koulujen saama valtionavustus on ollut perinteisesti 390 000 - 450 000 euroa. Lobbauksen ja ulkosuomalaisparlamentin ponnistelujen tuloksena eduskunnalta on saatu vuosittain lisäävustuksena 150 000 - 350 000 euroa.

Suomi-koulujen määräraha olisi syytä saada pysyvästi riittävälle tasolle, kun se on vuosi vuodelta ollut myös eduskunnan tahto. Lisäksi suomalaisten liikkua entistä enemmän maailmalla Suomi-koulujen ja suomikoululaisten määrä kasvaa jatkuvasti. Kun rahaa jakamassa on jatkuvasti kasvava joukko, pienenee oppilasta kohden saatu avustussumma. Kustannussäästöjen ja leikkausten uhatessa monia aloja Suomessa ja erityisesti opetusta ja koulutusta, olisi erittäin tärkeää varmistaa Suomi-koulujen rahoituksen jatkuminen ja nostaminenkin tarpeen kasvaessa. Suomi-koulut ovat Suomen kannalta myös strateginen investointi, sillä suomikoululaisista Suomi voi saada kipeästi tarvitsemiaan kansainvälisiä ja monikielisiä ja -kulttuurisia, suomen kielen ja suomalaisen kulttuurin omaavia osaajia, sillä monet ulkosuomalaiset nuoret hakeutuvat Suomeen opiskelemaan, työharjoitteluun tai töihin. Kuten monista tutkimuksista käy ilmi, suomen kielen taito on kuitenkin olennaisen tärkeää haettaessa töitä Suomesta. Suomi-koulujen tukeminen auttaa ulkosuomalaisia lapsia ylläpitämään ja parantamaan toisen kotikielensä eli suomen kielen taitoa sekä vahvistaa lasten Suomi-yhteyttä.

Suomi-koulujen toimintaan myönnettyjen määrärahojen kehitys vuodesta 2009 vuoteen 2025:

Vuosi	OKM	Eduskunta	Yhteensä
2009	450 000 €	-	450 000 €
2010	450 000 €	-	450 000 €
2011	450 000 €	200 000 €	650 000 €
2012	450 000 €	150 000 €	600 000 €
2013	450 000 €	150 000 €	600 000 €
2014	450 000 €	150 000 €	600 000 €
2015	450 000 €	150 000 €	600 000 €
2016	390 000 €	200 000 €	590 000 €
2017	424 000 €	230 000 €	654 000 €
2018	429 000 €	150 000 €	579 000 €
2019	429 000 €	250 000 €	679 000 €
2020	429 000 €	300 000 €	729 000 €
2021	429 000 €	300 000 €	729 000 €
2022	429 000 €	300 000 €	729 000 €
2023	429 000 €	300 000 €	729 000 €
2024	429 000 €	350 000 €	779 000 €
2025	429 000 €	300 000 €	729 000 €

Suomi-kouluja on 140, 45 maassa ja koululaisia on noin 4000. Suomi-kouluja löytyy Euroopasta, Pohjois- ja Etelä-Amerikasta, Aasiasta, Australiasta ja Afrikasta. Suurimmat määrät ovat maissa, joissa on paljon suomalaisia siirtolaisia, kuten Ruotsi, Saksa, Iso-Britannia, Yhdysvallat ja Kanada. Myös pienemmissä suomalaisyhteisöissä esimerkiksi Etelä-Amerikassa, Japanissa ja Argentiinassa toimii Suomi-kouluja

USP:N PÄÄTÖSLAUSELMA:

USP vaatii opetus- ja kulttuuriministeriötä noudattamaan eduskunnan tahtoa nostamalla Suomi-koulujen valtionavustusta pysyvästi huomioiden Suomi-koulujen jatkuvasti kasvavan määrän ja jo olemassa olevien Suomi-koulujen toiminnan turvaamiseksi sekä varmistamaan tuen jatkuvuuden myös kustannussäästöjen ja leikkausten aikakaudella.

10. Suomi-koulujen opettajien ja hallinto henkilökunnan koulutuspäivien rahoittamisen varmistaminen ulkomailla ja Suomessa

Suomi-kouluille järjestettäviin jokavuotisiin kansainvälisiin ja alueellisiin koulutus- ja hallintopäiviin, joihin osallistuvat Suomi-koulujen opettajat ja hallinto henkilökuntaa, olisi varattava niin paljon määrärahoja, että kaikki halukkaat opettajat ja hallinto henkilökuntaan kuuluvat voisivat osallistua niihin. Helsingissä vuosittain järjestettäviin kansainvälisiin koulutus- ja hallintopäiviin osallistujat maksavat itse kaikki matka- ja asumiskustannukset, mutta muutoin koulutus on ilmainen. Suomi-koulut maksavat alueellisiin koulutus- ja hallintopäiviin osallistuvien osallistumismaksut ja mahdollisesta muita kuluja, sillä aluekohtaiset Suomi-koulujen opettajien ja hallinto henkilökunnan koulutuspäivien kustannukset vaihtelevat maittain.

Jotta pienilläkin Suomi-kouluilla olisi mahdollista lähettää opettajiaan ja hallinto henkilökuntaa kansainvälisille ja alueellisille koulutus- ja hallintopäiville olisi hyvä, että Suomi-koulut saisivat avustusta niihin osallistumiseen. Jos Suomi-kouluilla olisi mahdollista hakea koulutus- ja hallintopäiville avusta, se varmasti lisäisi innostusta osallistumaan ja niihin osallistuisi myös enemmän opettajia ja hallinto henkilökuntaa. Monellakaan Suomi-kouluilla ei ole tähän tarvittavia varoja. Tavoitteena tulisi olla, että kaikki halukkaat opettajat ja hallinto henkilökuntaan kuuluvat voisivat osallistua tarjolla oleviin Suomi-koulujen opettajille ja hallinto henkilökunnille tarkoitettuihin koulutus- ja hallintopäiviin niin Helsingissä kuin alueellisestikin.

USP:N PÄÄTÖSLAUSELMA:

USP esittää, että Suomi-koulujen opettajien ja hallinto henkilökunnan kansainvälisiin ja alueellisiin koulutuspäiviin tulisi saada vuosittain riittävän korkea määräraha osallistumiskuluihin, jonka avulla voidaan taata säännöllinen ja yhdenvertainen täydennyskoulutus.

11. Yleisen kielikokeen (YKI) suorittaminen Suomen ulkopuolella ja/tai virtuaalisesti

Yleinen kielitutkinto (YKI-tutkinto) on aikuisille suunnattu näyttötutkinto, jossa arvioidaan yleiskielen hallintaa käytännön tilanteissa. Koska YKI-tutkinto kuuluu Suomen valtion viralliseen kielitutkintojärjestelmään. YKI-todistuksella on mahdollista osoittaa kielitaito virallisesti esimerkiksi työ- tai opiskelupaikkaa haettaessa tai kansalaisuutta haettaessa (suomen ja ruotsin kielen tutkinnot). YKI-testissä arvioidaan kielen neljää osataitoa: puhuminen, puheen ymmärtäminen, kirjoittaminen ja tekstin ymmärtäminen ja sen voi suorittaa perustasolla, keskitasolla ja ylimmällä tasolla. Yleisen kielikokeen voi Suomessa suorittaa yhdeksässä kielessä. Tämä aloite koskee vain Suomen virallisten kielten kielikokeiden suorittamista Suomen ulkopuolella ja / tai virtuaalisesti. Lain mukaan yleisestä kielitutkintojärjestelmästä ja sen kehittämisestä vastaa Opetushallitus, joka on oikeutettu tekemään kielitutkintojen toteuttamiseen liittyviä sopimuksia korkeakoulujen kanssa.

Tällä hetkellä YKI-koetta ei voi muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta suorittaa Suomen ulkopuolella. Tallinnan yliopistossa järjestetään YKI-kokeita säännöllisesti, mutta niistä on vastuussa suomalainen toimija, Jyväskylän yliopisto. Singaporessa tehtiin tuore pilotti, jossa YKI-koe suoritettiin Suomen suurlähetystön tiloissa. Kokeeseen osallistuminen lähetystön tiloissa oli kuitenkin varsin

hintavaa. Aiemmin YKI-kokeita on järjestetty poikkeuksellisesti muutamia kertoja myös ainakin Lontoossa ja Düsseldorfissa, joissa kokemukset ovat olleet positiivisia ja koejärjestelyt onnistuneita.

Opetushallitukseen ollaan oltu yhteydessä YKI-kokeen tiimoilta toukokuussa 2021. Opetushallituksen mukaan korona-aika on lisännyt kyselyitä koskien YKI-kokeen suorittamista digitaalisesti sekä Suomen rajojen ulkopuolella. OPH ei näe varsinaista lainsäädännöllistä estettä kokeen suorittamiseen Suomen ulkopuolella.

Pandemian vuoksi kaikki halukkaat eivät ole Suomessa päässeet tekemään YKI-koetta, vaan ulkopuolelle jäävien määrä on kasvanut korona-aikana. Keskustelua nettipohjaisesta kokeesta on käyty jo vuosia ja joitain kokeen osia, muun muassa ilmoittautuminen, on digitalisoitu, mutta koko tutkinnon digitalisoimiseksi tarvittaisiin vuosien työ. Tärkeä uutinen on, että Opetus- ja kulttuuriministeriö on nimittämässä digitalisoinnin työryhmän asian edistämiseksi.

Suomen liittyminen Euroopan unioniin antoi myös suomen kielelle uudenlaisen kansainvälisen aseman, jollaista kielellämme ei koskaan aikaisemmin ole ollut. Suomi on elävä kansalliskieli, jonka tulevaisuudesta me suomalaiset olemme vastuussa. Kielemme ansaitsee kaiken mahdollisen tuen ja arvostuksen myös Suomen rajojen ulkopuolella. Eräs mahdollisuus ”markkinoida” kieltämme on mahdollistaa kielitutkintojen suorittaminen myös Suomen rajojen ulkopuolella ja virtuaalisesti.

Kiinnostusta kielitutkintojen järjestämiseen on erityisesti niissä maissa, joissa on runsaasti myös Suomi-kouluja, joiden oppilaat hyötyisivät mahdollisuudesta osoittaa kielitaitonsa ja saada kielitaidostaan virallinen todistus. Suomi-koulujen resurssit eivät kuitenkaan yksinään riitä kielikokeiden järjestämiseen, vaan tarvitaan myös paikallinen yhteistyökumppani, joka suorittaa suomen kielen opettamista.

Opetushallituksen tiedote 26.9.2025

”Kielitestit digitalisoituvat vaiheittain

Opetushallitus kehittää parhaillaan kielitutkintojen testikokonaisuutta. Kehitystyön pontimena ovat ajoittaiset ruuhkat yleisen kielitutkinnon (YKI), mutta myös valtionhallinnon kielitutkinnon (VKT) teisteissä, sekä ennakoitu asiakasmäärän merkittävä kasvu. Erityisesti ulkomaalaislain muutokset, jotka ovat parhaillaan eduskunnan käsittelyssä, voivat toteutuessaan tuplata YKI-tutkinnon suorittajien määrän.

Suomen ja ruotsin kielten keskitason YKI-tutkintoa voi käyttää kielitaidon osoittamiseen esimerkiksi Suomen kansalaisuutta haettaessa. Kiinnostus erityisesti suomen kielen YKI-testiä kohtaan on 2000-luvulla kasvanut reippaasti, ja suosituimmat tutkintotilaisuudet täyttyvät nopeasti. Suomen kielen keskitason kielitestiin osallistuneiden määrä on moninkertaistunut: esimerkiksi vuonna 2019 osallistujia oli yli 7 000, vuonna 2024 jo yli 8 400.

Suomen kielen keskitason YKI-testejä järjestetään kuusi kertaa vuodessa, ympäri Suomea ja kokeiluluontoisesti myös Viron puolella Tallinnassa. Vuonna 2024 järjestettiin yhteensä 404 testitilaisuutta 35 paikkakunnalla, ja tarjolla oli kaikkiaan lähes 11 900 testipaikkaa. Täyttämättä jäi siis miltei kolmannes paikoista.

– Tilastojen valossa testipaikoista on ylitarjontaa, mutta tarjonta ja kysyntä eivät kohtaa. Vaikka suosituimmat testitilaisuudet esimerkiksi pääkaupunkiseudulla täyttyvät erittäin nopeasti, lopulta paikkoja on jäänyt täyttämättä. Haasteena ovat olleet eri syistä tulleet peruutukset. Esimerkiksi ilmoittautumismaksun maksamatta jättäneiden paikkoja on voinut tämän takia jäädä täyttämättä. Tämä on nyt ratkaistu rakentamalla jonotustoiminnallisuus, jonka ansiosta peruutetuille paikoille saadaan osallistujia aiempaa helpommin, sanoo Tutkintojen ja kieliosaamisen tunnustaminen -yksikön päällikkö, opetusneuvos Joonas Mäkinen Opetushallituksesta.

Tilastoista pistää silmään myös se, että yli puolet testisuorituksista ei yllä taitotasolle 3, joka vaaditaan esimerkiksi Suomen kansalaisuutta haettaessa.

– Näyttää siltä, että moni lähtee kokeilemaan kielitutkinnon suorittamista aika heikolla kielitaidolla, summaa Mäkinen.

Lakimuutokset kasvattavat asiakasmääriä entisestään

YKI-testiin liittyvät haasteet ovat olleet pitkään tiedossa Opetushallituksessa. Laaja kehitystyö on päässyt vauhtiin nyt, kun olemme saaneet siihen merkittävän rahoituksen vuosille 2025 ja 2026.

Odotettavissa olevat lakimuutokset, jotka kasvattavat asiakasmääriä entisestään, ovat tuoneet lisäpainetta kehittämiseen. Erityisesti parhaillaan eduskunnan käsittelyssä oleva ulkomaalaislain muutos ja siihen liittyvä ehdotus kiristää pysyvän oleskeluluvan edellytyksiä voi kaksinkertaistaa YKI-testin kysynnän.

– Olemme lähteneet uudistamaan palveluja ja kehittämään uusia toiminnallisuuksia: tähtäimessä ovat digitaaliset testit, joista saa sähköisen todistuksen hyväksytyn suorituksen jälkeen. Kaikki paperitestit jäävät vähitellen siis historiaan. Kehittämistyö etenee vaiheittain, ja osa teknisistä uudistuksista, kuten testipaikan jonotusmahdollisuus, on jo saatu asiakkaiden käyttöön, Mäkinen kertoo.

Pelkkä digitalisointi ei yksin ratkaise asiakasmäärän ennakoidusta kasvusta seuraavia haasteita, vaan tarvitaan järjestelmän laajempaa rakenteellista uudistusta ja prosessien kehittämistä. Myös tämä työ on käynnissä, yhteistyössä lainsäätäjän ja testien käytännön toteuttajien kanssa.

– Tavoitteenamme on saada kehitystyö päätökseen vuoden 2026 loppuun mennessä. Silloin asioiminen ja testiin osallistuminen sujuvat jo selvästi paremmin. Teemme kovasti töitä sen eteen, että jatkossa YKI-testit eivät ruuhkautuisi ja että palvelumme toimisivat sujuvammin, Asiakkuudet ja tieto -päätoiminnon johtaja Paula Merikko Opetushallituksesta sanoo.”

USP:N PÄÄTÖSLAUSELMA:

USP kehottaa opetus- ja kulttuuriministeriötä, että se jatkaa Opetushallituksen koordinoiman YKI-kokeen digitalisoinnin edistämistä niin, että kotimaisten kielten kielitutkinnon voi tulevaisuudessa suorittaa kokonaisuudessaan virtuaalisesti ja/tai määritellyissä paikoissa Suomen ulkopuolella kohtuuhintaisesti. Lisäksi USP ehdottaa, että, kun opetus- ja kulttuuriministeriö on nimittänyt digitalisoinnin työryhmän, se ottaisi huomioon ulkosuomalaisyhteisöjä ulkosuomalaisten YKI-tutkintoon liittyvien tarpeiden osalta.

POLIITTISTEN JA VIRALLISTEN ASIOIDEN VALIOKUNTA

12. USP:n aseman turvaaminen

Ulkomailla asuvia Suomen kansalaisia on noin 300.000, joista äänioikeutettuja n. 264.000. Kaikkiaan maailmalla asuu noin kaksi miljoonaa ulkosuomalaista, joihin on laskettu myös toisen ja kolmannen polven suomalaiset.

Ulkosuomalaisparlamentti on toiminut 28 vuotta perustamisestaan vuonna 1997 lähtien ulkosuomalaisten yhdyssiteenä ja edunvalvojana. Sen toiminta on vakiintunut ja yhteydet yhteiskunnan päättäjiin ovat hyvät ja työ menestyksestä. Sen merkittävimpiin saavutuksiin lasketaan mm. kaksoiskansalaisuuden salliva uusi kansalaisuuslaki vuodelta 2003, kirjeäänestyksen mahdollistama laki vuodelta 2018 sekä ulkomaille maksettavien eläkkeiden verotusuudistus.

USP:n tunnettu, arvostettu asema tulisi virallistaa lainsäädännöllä ja saattaa USP:n suoran valtionavun piiriin. Virallistamisen tuoma asema järkeistäisi edunajotoimintaa, ja se vakauttaisi toimintaa.

Ulkosuomalaisparlamentti on toiminut Suomi-Seura ry:n rahoituksen turvin, mikä on viime vuosina ollut laskusuuntainen ja aiheuttanut haavoittuvuutta ja epävakautta ulkosuomalaisparlamentin toiminnalle. Virallistaminen voisi tapahtua samoin kuin vuonna 1985 virallistettiin noin 280.000 suomenruotsalaista edustavaa Folktingetin asema. Lakia on sittemmin uudistettu vuonna 2003. Myös 10.000 saamelasta edustava Saamelaiskäräjät on toiminut vuodesta 1995 lähtien lakiin perustuen. Nämä elimet, kuten eduskunnan tukea nauttiva Nuorten parlamenttikin, täydentävät kansalaisten osallistavaa demokratiaa. Samoin toimii USP.

Ulkosuomalaisparlamentti toimi 2020-luvun alkuun asti Suomi-Seura ry:n rahoituksella. Seuran toimisto tarjosi parlamentille sihteeristön. Erikseen oli palkattu parlamenttisihteeri, mutta koko henkilökunta kytkeytyi toimintaan erityisesti istuntovuosina. Tällöin olivat kulut noin 170 000 €, istuntojen välivuosina noin 100 000 €.

Ulkosuomalaisparlamentin asemaa on pohdittu jo ennenkin ja esitys on ollut esillä yli vuosikymmenen ajan. USP:n aseman virallistaminen edellyttäisi, että säädetään laki USP:sta ja sen valtionavusta. Ulkosuomalaisparlamentin asema ja tehtävät säilyisivät pääosin nykyisellään, mutta siitä tulisi oikeustoimikelpoinen. Esityksen mukaan lakiin otettaisiin määräyksiä USP:n tehtävistä, oikeuskelpoisuudesta, kokoonpanosta, istunnosta, toimistosta ja kirjanpidosta. Laissa säädettäisiin myös, että valtion talousarviossa olisi varattava määräraha USP:lle lain mukaan kuuluviin tehtäviin. Tällöin myös USP:n valtionavustuksen myöntäminen ja käytön valvonta siirrettäisiin opetus- ja kulttuuriministeriöltä oikeusministeriölle.

Lainvalmisteluhankkeena parlamentin aseman vakiinnuttaminen lainsäädännöllä ei olisi raskas, koska parlamentti toimii jo nyt sääntömääräisesti. Lisäksi lakiesitykselle on jo olemassa luonnos, jota oli laatimassa kolme juristia: eduskunnan perustuslakivaliokunnan entinen puheenjohtaja Kimmo Sasi ja opetus- ja kulttuuriministeriön hallitusneuvos Fredrik Forsberg, joka oli myös laatimassa Folkingetiä koskevaa lakia ja allekirjoittamassa, samoin valtioneuvoston asetusta Suomen Unesco-toimikunnasta, sekä professori, entinen päätoimittaja ja Suomi-Seuran puheenjohtaja Jarmo Virmavirta. Asiantuntemusta siis riittää.

Ulkosuomalaisuuteen liittyvä toiminta on saatava osallistavaksi ja tulevaisuutta rakentavaksi, jotta ulkosuomalaisten koko potentiaali Suomen ja suomalaisuuden hyväksi saadaan hyödyksi ja muutettua myös taloudelliseksi toimeliaisuudeksi, nyt kun digitalisaation myötä verkostoja voidaan laventaa erittäin pienin kustannuksin.

Vuonna 2016 silloinen sisäministeri Petteri Orpo antoi vahvan tukensa perustaa sisäministeriön asettama työryhmä, joka pohtisi ulkosuomalaisparlamentin asemaa. Lisäksi Hallituksen ulkosuomalaispoliittisessa ohjelmassa 2017-2021 (s. 36) todetaan, että: ”Ulkosuomalaisparlamentin vakiinnuttamishanke tarjoaisi ohjelmalle uutta vaikutusta.”

Sisäministeriö totesi selvityksessään (Sisäministeriön julkaisu 27/2018), että ”Ulkosuomalaiset ovat merkittävä voimavara Suomelle eikä heidän merkitystään voi liikaa korostaa, kun mietitään, miten tärkeää Suomen tekeminen tunnetuksi maailmalla on tai minkälaista osaamista ja tietoa he maailmalta tuovat Suomeen palatessaan.” Ministeriö ei kuitenkaan lämmennyt lainvalmistelulle ja totesi vuonna 2018: ”Selvityksen johtopäätöksenä sisäministeriö katsoo, kiinnittäen huomiota erityisesti ulkosuomalaisparlamentin ja sen hoitamien tehtävien luonteeseen sekä vakinaistamisen tuomaan lisäarvoon tai muutokseen, ettei ulkosuomalaisparlamentin aseman vakiinnuttamiselle lainsäädännöllä ole tällä hetkellä perusteita tai edellytyksiä.”

Tilanne on kuitenkin muuttunut täysin: Nykyisin Suomi-Seuralla ei enää ole taloudellisia eikä henkilöstöön liittyviä resursseja tukea perinteistä USP:ia. Lisäksi seura ei enää noudata ulkosuomalaisparlamentin sääntöjä.

Moni maa, mm. Ranska, Italia, Kreikka ja Sveitsi, antaa ulkokansalaisilleen virallisen statuksen.

Suomi saa USP:n aseman turvaamisella arvokasta lisätietoa ulkomailla asuvien suomalaisten ongelmakohdista Suomen lainsäädännössä ja käytänteissä. Näillä tiedoilla voidaan helpottaa ulkosuomalaisten työperäistä maahan- ja paluumuuttoa, edistää kulttuurista tietoa ja tietoisuutta, lisätä demokratiaa ja kansalaisaktiivisuutta, sitouttaa ulkosuomalaiset Suomen yhteiskuntaan ja saada tärkeitä yrityskontakteja.

Useiden maiden edustustot ovat olleet kiinnostuneita ulkosuomalaisparlamentin konseptista. Arvostuksesta kertoo myös se, että ulkosuomalaisparlamenttia on pyydetty EU-tasolla ja sen International Centre for Migration Policy Developmentin (ICMPD) rahoituksella esittelemään Georgiassa usealle ministeriölle. Suomella ei ole varaa menettää tätä menestystarinaa.

USP:N PÄÄTÖSLAUSELMA:

USP esittää valtiovallalle, että muuttuneen tilanteen johdosta USP:n asema vakiinnutetaan ja saatetaan lainsäädännön piiriin.

13. Pysyvä ulkosuomalaisten asiamies

Ulkosuomalainen on henkilö, joka asuu Suomen ulkopuolella ja on Suomen kansalainen tai jolla on suomalaisia juuria. Ulkomailla asuu yhteensä noin 2 miljoonaa suomalaista. Suurin osa heistä asuu Ruotsissa, Yhdysvalloissa ja Kanadassa. Ulkomailla asuu noin 300 000 Suomen kansalaista. Yli 264 000 heistä on oikeutettu äänestämään eduskunta- ja presidentin vaaleissa.

Tietoisuus suomalaisista juurista tai perinteistä on toinen tekijä, joka kannustaa ulkomailla asuvia suomalaisia säilyttämään suomalaisen identiteettinsä ja yhteytensä Suomeen. Ulkomaalaiset suomalaiset muodostavat tärkeän ja monimuotoisen resurssin Suomelle.

Ulkosuomalaisten hallitusohjelma tai ulkosuomalaisstrategia on olemassa, ja se päivitetään joka viides vuosi. Sen täytäntöönpanossa on kuitenkin puutteita jatkuvuudessa, koska ohjelmassa esitetyt toimintalinjat ja niistä johtuvat toimenpiteet ovat vain ehdotuksia ilman velvoitteita. Ohjelmalla ei ole erillisiä budjettivaikutuksia kunkin ministeriön menokehysten ulkopuolella.

Ulkosuomalaisparlamentti tekee hallitukselle ehdotuksia ulkomailla asuville suomalaisille tärkeistä asioista. Esimerkiksi kaksoiskansalaisuus ja kirjeäänestys-oikeus on saatu aikaan tällä tavalla. Ulkosuomalaisparlamentti on kiistatta tärkeä toimija ulkomailla asuvien suomalaisten asioiden tunnettuuden lisäämisessä ja edistämisessä, mutta sen resurssit eivät riitä aina oikean viranomaisen tavoittamiseen.

Ennen kuin ensimmäinen Hallituksen ulkosuomalaispoliittinen ohjelma hyväksyttiin vuonna 2006, ulkosuomalaisparlamentti ehdotti, että ulkomailla asuvien suomalaisten edunvalvojaksi perustettaisiin oikeusasiamiehen tehtävä. Ulkomailla asuvien suomalaisten edustajakokouksen toisessa istunnossa vuonna 2000 hyväksyttiin päätöslauselma 8/2000, joka koski ulkomailla asuvien suomalaisten asiamiehen viran perustamista.

Hallituksen vastauksen pääkohde oli, että koska ulkosuomalaisparlamentti oli jo perustettu edunvalvontayhteisöksi, jonka sihteeristönä toimi Suomi-Seura, toimi Suomi-Seura ry jo tosiasiallisesti "ulkomailla asuvien suomalaisten asiamiehen" tehtävää ja tällaisen viran perustaminen olisi tarpeetonta.

Tilanne on nyt muuttunut, koska Suomi-Seura ry:n resurssit ovat vähentyneet huomattavasti, eikä se enää toimi perinteisen USP:n sihteeristönä, eikä se enää noudata USP:n sääntöjä.

Myös ihmisten liikkuvuus ja keskinäinen viestintä ovat muuttuneet, samoin ulkosuomalaisuus itsessään. Tämä tarkoittaa myös sitä, että ulkosuomalaisia koskevien toimintaperiaatteiden kehittäminen ei saa rajoittua olemassa oleviin käytäntöihin. Tarvitaan ulkosuomalaisia koskeva systemaattinen toimintamalli, joka jatkuu vaalikausien yli ja sisältää indikaattoreita, seuranta, väliarviointeja ja ennusteita. Ulkosuomalaisia koskevia asioita on tarpeen koordinoita ja edistää järjestelmällisesti valtionhallinnossa. Tämä merkitsisi uutta tapaa resurssien kohdentamisessa. Ulkosuomalaisia on pidettävä resurssina, ei kustannuseränä. Näin hyödyt olisivat selvästi suuremmat kuin kustannukset kaikilla päätöksenteon tasoilla.

USP:N PÄÄTÖSLAUSELMA:

USP esittää, että valtionhallintoon nimitetään pysyvä ulkosuomalaisasiamies. Asiamiehen tehtävänä on valvoa ulkosuomalaisten etuja ja yhdenvertaista kohtelua lakeja säädettäessä ja toimeen pantaessa ja edistää ulkosuomalaisia koskevia tehokkaita toimintaperiaatteita, koordinoita ulkosuomalaisiin liittyviä asioita sekä edistää ja seurata USP:n päätöslauselmien täytäntöönpanoa valtionhallinnossa ja hallituksessa.

14. Ulkosuomalaisten vaalipiiri

Ulkosuomalaisten äänestysprosentti on noussut muutamalla prosenttiyksiköllä kirjeäänestyksen myötä. Se on kuitenkin yhä alhainen. Edustuksellisuutta heikentää lisäksi vaalijärjestelmä, jossa ulkosuomalaisten äänet hajaavat eri vaalipiireihin. Tämä tarkoittaa, ettei ulkosuomalaisilla ole käytännössä poliittista edustusta Suomessa. Tasa-arvon näkökulmasta se on epäkohta.

Ulkomailla ongelma on ratkaistu ulkokansalaisten omilla vaalipiireillä tai kiintiöimällä ulkomailla asuvien äänet yhteen vaalipiiriin. Oma vaalipiiri antaisi ulkosuomalaisille suoran edustuksen suomalaisissa eduskuntaryhmissä ja huomattavasti paremman aseman edistää ulkosuomalaiskysymyksiä. On myös erittäin todennäköistä, että tämä, yhdessä lisääntyneiden äänestysvaihtoehtojen kanssa, nostaisi merkittävästi ulkosuomalaisten kiinnostusta osallistua Suomen eduskuntavaaleihin ja sen myötä lisätä puolueiden kiinnostusta vaalikampanjointiin Suomen ulkopuolella.

Suomessa on 13 vaalipiiriä. Vuoden 2023 eduskuntavaaleissa oli Keski-Suomen vaalipiirissä äänioikeutettuja 226000, kansanedustajien määrä 10; Satakunnassa 177000 äänioikeutettua, 8 edustajaa; Hämeen vaalipiirissä 210000 äänioikeutettua ja 14 edustajapaikkaa. Ulkomailla pysyvästi asuvat yli 264 000 äänioikeutettua vastaavat vaalipiiriä, jonka voidaan olettaa oikeuttavan noin 10 kansanedustajaan eduskunnassa.

USP ymmärtää, että vaalipiirin muodostaminen on poliittisesti haastavaa ja edellyttää lain muutosta. Sen ei kuitenkaan tulisi olla este asian ratkaisemiseksi.

USP:N PÄÄTÖSLAUSELMA:

USP esittää, että oikeusministeriö ryhtyy selvittämään poliittisten puolueiden kanssa miten ulkosuomalaisille saadaan muodostettua oma vaalipiiri.

15. Kansallisen D-viisumin laajentaminen

Suomen oleskelulupa antaa luvan asua ja oleskella Suomessa yli 90 päivää, ja sitä tarvitsevat kaikki EU:n ulkopuoliset kansalaiset. Oleskeluluvan voi saada esimerkiksi työn, opiskelun, perhesiteen, humanitaaristen syiden tai yrittäjyyden perusteella.

Oleskelulupahakemus jätetään yleensä sähköisesti Enter Finland -palvelussa ja henkilöllisyys vahvistetaan Suomen edustustossa tai Maahanmuuttoviraston palvelupisteessä. Ensimmäinen lupa myönnetään määräajaksi, useimmiten 1–4 vuodeksi, ja sen jälkeen voi hakea jatkolupaa. Neljän vuoden yhtäjaksoisen ja luvallisen asumisen jälkeen on mahdollista hakea pysyvää oleskelulupaa. Hakemuksen hinta vaihtelee luvan tyypin ja hakutavan mukaan, yleensä 350–600 euron välillä.

D-viisumi on Suomessa käyttöön otettu pitkäaikainen viisumi, joka helpottaa maahantuloa silloin, kun oleskelulupa on myönnetty mutta varsinainen oleskelulupakortti ei ole vielä valmis. Se voidaan myöntää esimerkiksi työntekijöille, erityisasiantuntijoille, opiskelijoille, tutkijoille, start-up-yrittäjille sekä heidän perheenjäsenilleen. D-viisumi voidaan myöntää maahantuloa varten myös ulkomailla oleskelevalle oleskeluluvan haltijalle, jonka oleskelulupakortti on esimerkiksi kadonnut, varastettu tai vanhentunut. Tällöinkin oleskeluluvan on oltava voimassa.

D-viisumin avulla voi matkustaa Suomeen välittömästi myönteisen oleskelulupapäätöksen jälkeen ja aloittaa oleskelun ilman viivettä, ja kortti toimitetaan myöhemmin Suomeen. Viisumi on voimassa yleensä 100–365 päivää ja se oikeuttaa myös matkustamaan Schengen-alueella lyhytaikaisesti. D-viisumin haku maksaa 120 euroa, sähköisesti haettuna 95 euroa.

D-viisumin on rajattu lähinnä työperäisen maahanmuuton helpottamiseen ennen oleskeluluvan saapumista. Mikäli D-viisumi sallittaisi myös ulkosuomalaisille, ei ulkosuomalaisten tai heidän perheenjäsentensä tarvitsisi rajoittaa Suomessa oleskelunsa kestoa kolmeen kuukauteen, jonka vierailuviisumi tai viisumivapaus-sopimus sallii.

D-viisumimääräysten laajentaminen mahdollistaisi mm:

- suomalaisen paluumuuttajan perheenjäsenten mahdollisuuden odottaa oleskelulupaa ja oleskelulupakorttia Suomessa.
- ETA alueen ulkopuolelta Suomeen saapuvan osallistumisen pidempiaikaiseen, mutta alle vuoden kestävään koulutukseen (esim. kansanopistojen kursseille, esim. suomen kielen kursseille, osallistuminen ei ole peruste saada opiskelijaviisumia Suomeen).
- eläkeläisten tai etätyötä Suomessa tekevien ulkosuomalaisten pidempiaikaisen oleskelun esimerkiksi kesäasunnolla.

Myöntämisperusteita laajentamalla tuettaisiin myös ulkosuomalaisstrategian 2022-2026 (Sisäministeriö 2021:42) tavoitetta 7 ja siihen liittyviä toimia: "Suomen kansalaisten perheenjäsenten oleskelulupaprosessien **sujuvoittamisen tarpeita tarkastellaan kehitettäessä oleskelulupajärjestelmän kokonaisuutta.**"

USP:N PÄÄTÖSLAUSELMA:

USP esittää, että Suomessa laajennetaan pidempiaikaisen (91–365 päivää) maassa oleskelun mahdollistavaa kansallisen D-viisumin perusteita EU/ETA –alueen ulkopuolelta tuleville lisäämällä D-viisumin myöntämisperusteisiin myös ulkosuomalaiset ja heidän perheenjäsenensä.

16. Yhden rajanylityspaikan avaaminen itärajalla tietyin ehdoin

Suomi sulki marraskuusta 2023 lähtien vaihteittain kaikki Venäjän vastaiset rajanylityspaikat vastatoimena Venäjän välineellistetylle maahanmuutolle. Joulukuussa 2023 hallitus päätti avata kokeeksi kaksi rajanylityspaikkaa, mutta turvapaikanhakijoita tuli jälleen maahan. Sen jälkeen itäraja päätettiin sulkea kokonaan.

Suomessa asuu noin 36000 Suomen ja Venäjän kaksoiskansalaista. Arvellaan, että noin 30000, heistä on Suomeen vuosina 1991-2016 muuttaneita inkerinsuomalaisia. Heillä on yhä kiinteät suhteet Venäjällä asuviin sukulaisiinsa.

Moni suomea osaava nuori Venäjältä pääsee nykyäänkin opiskelemaan Suomeen. He voivat olla inkerinsuomalaisia, kaksoiskansalaisia tai venäläisiä. Heidän vanhemmillaan ei ole enää mahdollisuutta lähettää rahaa rajan yli ja he joutuvat menemään Venäjälle Viron kautta, mikä on kallista, hidasta ja hankalaa.

USP:N PÄÄTÖSLAUSELMA:

USP esittää, että aloite jätetään käsittelemättä, koska Suomen hallitus perustelee sulkua tiedustelutiedoilla, jonka perusteella välineellistetyin maahantulon uhka on yhä olemassa. Lisäksi sulkua on tilapäinen, eikä matka Venäjältä Viron kautta ole kohtuuton. Matka-ajan Pietarista Helsinkiin kestää noin 10-12 tuntia, kun linja-automatka Pietarista Helsinkiin kestää noin 7 tuntia.

17. USP (1997) mukaan Suomen ulkosuomalaisstrategian valmisteluun ja seurantaohjelmiin sen toteutumisesta

Ulkosuomalaisparlamentin (USP) perustivat 131 ulkosuomalaisyhteisöä Säätytalolla Helsingissä elokuussa 1997. Siitä lähtien se on tehokkaasti toiminut erillisenä, itsenäisenä toimijana ja ulkosuomalaisten edunvalvojana tuoden ulkosuomalaisten näkökannat ja epäkohdat Suomen viranomaisten tietoisuuteen. Huomattavia parannuksia ja lainmuutoksia on saatu aikaan lukuisten

täysistuntojen ja niissä tehtyjen yhteisten päätöslauselmien ansiosta, joista mainittakoon esimerkiksi kaksoiskansalaisuus ja kirjeäänestys. USP (1997) on ollut ja toimii edelleenkin kaikkia ulkosuomalaisia osallistavana vaikuttamiskanavana koskien heidän oikeuksiaan, etujaan ja asemaansa Suomessa. Ulkosuomalaisparlamentti on aina toiminut tasapuolisena ja pyyteettömänä linkkinä Suomen päättäjien ja ulkosuomalaisten välillä. Pääpaino USP:n toiminnassa on ollut ulkosuomalaisten käsissä heidän aluetoimintansa ja alueiden puhemiesten kautta, eikä ole nähty syytä suodattaa tätä vaikuttamista ulkopuolisten toimijoiden tai välikäsien kautta.

Hallituksen ensimmäinen ulkosuomalaispoliittinen ohjelma (Työhallinnon julkaisu 369. 2006) kattoi vuodet 2006-2011, jonka jälkeen ohjelmia tehtiin viideksi vuodeksi kerrallaan. Nämä politiikkaohjelmat laadittiin USP:n istunnoissa tehtyjen päätöslauselmien pohjalta. Viimeisessä politiikkaohjelmassa 2017-2021 alkupuheessa todettiin: "Ulkosuomalaispoliittisen ohjelman valmistelu on koordinoitu sisäministeriössä. Ohjelman valmistelussa on kuultu viittä muuta ministeriötä (OKM, OM, STM, TEM, UM), Suomi-Seuraa ja ulkosuomalaisparlamenttia." Nykyistä ohjelmaa nimitetään ulkosuomalaisstrategiaksi, ja sitä koordinoi sisäministeriö. Tähän taustaan nojautuen, USP (1997) yhdessä alueiden puhemiesten kanssa olisi oikea, merkittävä ja varteenotettava toimija osallistumaan ja tuomaan ulkosuomalaisten näkökannat hallituksen laatimaan ulkosuomalaisstrategiaan 2027-31 pysyvänä ja täysipainoisena osallistujana.

USP:N PÄÄTÖSLAUSELMA

USP esittää, että sisäministeriö, joka on koordinoitavastuussa ulkosuomalaisasioista, kutsuu 1997 perustetun USP:n alueiden puhemiesthistön edustajia pysyvinä ja täysipainoisina osallistujina hallituksen ulkosuomalaisstrategian valmisteluun kun laaditaan hallituksen viidettä ulkosuomalaispoliittista ohjelmaa/strategiaa vuosille 2027-31 sekä kutsuu heidät vuosittain tapahtuviin seurantawebinaareihin, joissa raportoidaan strategian edistymisestä.

18. Vapaaehtoinen liittyminen Suomen työeläkejärjestelmään

Suomen eläketurva on luotu sen omista lähtökohdista ja sen periaatteet ovat juurtuneet syvälle maan kansantalouden, työmarkkinoiden ja ylipäänsä kulttuurin rakenteisiin. Lakisääteisen työeläkejärjestelmän lähtökohta on täten liittynyt suomalaiseen yhteiskuntaan.

Kansainvälisten, valtionvälisten järjestöjen ulkosuomalaisilla työntekijöillä ei ole vakituista ja jatkuvaa työeläketurvaa. Tällaisia järjestöjä ovat esim. Yhdistyneet kansakunnat, Interpol, Maailman kauppajärjestö ja Kansainvälinen valuuttarahasto, Euroopan Unioni ja Nato.

Suomalaisilla työntekijöillä ei ole mahdollisuutta liittyä Suomen työeläkejärjestelmään myöskään vapaaehtoisesti, vaan nämä ovat sidottuna pelkästään suomalaiseen työnantajaan Suomessa, tai ulkomailla. Työnantaja valitsee, missä työeläkeyhtiössä haluaa järjestää työntekijänsä vakuuttamisen. Virkamiesten ehdotukset vaihtoehtoihin työeläkemaksuihin rajoittuvatkin yksityisiin eläkerahastoihin.

Suomen lainsäätäjän olisi siis muutettava lakia niin, että Suomen työeläkejärjestelmä avaisi yksityisille työntekijöille mahdollisuuden maksaa eläkemaksuja valtion erityisesti sitä varten järjestämään työeläkekassaan. Tämä on jo olemassa oleva käytäntö ainakin joissakin EU-maissa, kuten Italiassa ja Ranskassa.

Tällä lakimuutoksella Suomi osoittaisi huolenpitoa omia kansainvälisen uran luoneita, ja ikääntyneitä, kansalaisiaan kohtaan, ja tukisi heidän mahdollista paluumuuttoa Suomeen eläkeiän saavutettuaan. Samalla Suomi keräisi vapaaehtoisia varoja Suomen eläkekassaan.

USP:N PÄÄTÖSLAUSELMA:

USP esittää, että Sosiaali- ja Terveysministeriö (STM) kokoaa työryhmän yhdessä Sisäministeriön, Kansaneläkelaitoksen (KELA) sekä Eläketurvakeskuksen (EKT) kanssa selvittämään ratkaisua perustaa valtiollinen työeläkekassa yksityisten henkilöiden vapaaehtoisille eläkemaksuille.

TALOUS- JA SÄÄNTÖVALIOKUNTA

19. Ulkosuomalaisparlamentin tuki ry kartoittamaan rahoitusta

USP:n rahoitus on hoidettu Suomi-Seura ry:n taholta sen perustamisesta vuodesta 1997 lähtien, kun seura toimi USP:n sihteeristönä. Suomi-Seura on saanut vuosittain valtion avustusta eri ministeriöistä ja näitä varoja on käytetty myöskin USP:n kuluihin. USP:n menot ovat olleet suhteellisen pienet verrattuna Suomi-Seuran kokonaisbudjettiin nähden. Sen jälkeen kun Suomi-Seuran oma taloudellinen tilanne heikkeni ja parlamenttisihteerin toimi lakkautettiin vuonna 2021, Suomi-Seura ei ole enää panostanut varoja USP:en toimintaan.

Ulkosuomalaisparlamentin tuki ry perustettiin elokuussa 2024 tukemaan USP:n toimintaa. Se on vasta-alkanut yhdistys ja sen varat ovat vähäiset vielä tässä vaiheessa. Joten taloudellisen tilanteen parantaminen on ensisijaisen tärkeää

USP:N PÄÄTÖSLAUSELMA

USP esittää, että Ulkosuomalaisparlamentin tuki ry ja sen hallitus ryhtyy aktiivisesti kartoittamaan erilaisia rahoituslähteitä, säätiöitä ja muita mahdollisia kohteita, kuten yhdistyksiä, yrityksiä ja yksittäisiä lahjoittajia sekä Suomessa että ulkomailla, joille voidaan tehdä avustusanomuksia. Edelleen parlamentti kehottaa, että pysyvä ja aktiivinen jäsenkampanja toteutetaan jokaisella USP:n alueella jäsenmäärän lisäämiseksi. Sitä varten tulee asentaa linkki tuki ry:n nettisivulle, jossa olisi erilaisia maksutapoja eriteltynä (kuten Visa, Paypal, rahansiirto) ja linkitettyä suoraan yhdistyksen tiliin, ja joiden kautta mahdollisimman monet ulkosuomalaiset sekä lahjoittajat voisivat helposti suorittaa maksunsa. USP:n tulevaisuuden kannalta olisi hyödyllistä saada sen rahoitus kuntoon ja tehdä siitä ensisijainen prioriteetti. Myöskin tulee tutkia ulkopuolisten varainkeruu (fundraising) toimijoiden ja crowdsourcing palvelujen hyödyntämistä, sekä erilaisten valtion virastojen ja viranomaisten avustumahdollisuuksia.

20. USP:n toimintamallin sujuvointi ja uudistaminen

Ulkosuomalaisten toimintaympäristö, viestintä metodit sekä ulkosuomalaisten oma kanssakäyminen ja yhteydenpito ovat muuttuneet huomattavasti USP:n perustamisesta vuonna 1997. Seuroihin ei liitytä enää siinä määrin kuin ennen vaan monet ovat mukana erilaisissa FB tai muissa some-ryhmissä. Seuratoiminta hiipuu kaikkialla ja seuroja suljetaan. Suomalaiset liikkuvat entistä enemmän maailmalla ja muuttavat maasta toiseen. Nykyinen toimintamalli on aikaa vievää, kankeaa, hidasta ja ehkä liian byrokraattista. Lukuisten kaavakkeiden täyttäminen ja aikataulujen pitäminen täysistuntoa varten näyttää monimutkaiselta ja turhauttavalta monen seuran ja toimihenkilöiden mielestä. Matkustaminen fyysiseen istuntoon on kallista yleisen hintatason nousun ja pitkien matkojen johdosta ja täysiaikaisen parlamenttisihteerin/sihteeristön hankkiminen hoitamaan USP:n asioita on epävarmaa taloudellisten resurssien puutteessa. Näihin tosiasioihin perustuen todetaan, että USP:n nykyistä toimintamallia tulisi uudistaa ja yksinkertaistaa ajanmukaisemmaksi.

Olennessa tärkeää olisi kuitenkin aktivoida kaikki ulkosuomalaiset, niin seurat, yhteisöt kuin yksittäiset henkilöt ja saada heidät osallistumaan USP:n toimintaan. USP:n pitää olla kaikkia ulkosuomalaisia osallistava. USP:n päätarkoituksena on kartoittaa ulkosuomalaisten näkökannat, epäkohdat ja olosuhteet ja viedä heidän kantansa Suomen valtion päättäjille ja eri viranomaisille. Elämme digitaalisessa ajassa ja yhteydenpidon ja viestinnän Suomen päättäjiin tulee seurata tätä aikaa ja muuttunutta toimintaympäristöä. USP:n parlamentaarinen henki, aluetoiminta ja alueiden puhemiehet ovat keskeinen ja tärkeä osa tätä toimintaa ja nämä seikat tulee säilyttää, jotta alueiden asiantuntevuus ja henkilökohtainen kontakti paikallisiin säilytetään. On erittäin tärkeää, että aloitteet ja näkökannat ovat puhtaasti alueiden ulkosuomalaisten esiintuomia asioita sen sijaan, että niitä ohjattaisiin ja hallittaisiin Suomesta käsin jonkun ulkopuolisen toimijan kautta. Pääpaino kaikessa toiminnassa tulee olla ulkosuomalaisten käsissä.

USP:N PÄÄTÖSLAUSELMA:

USP esittää, että perustetaan työryhmä ulkosuomalaisten ja/tai alueiden puhemiesten keskuudesta, jonka tehtävänä on sujuvoittaa ja uudistaa USP:n toimintamallia kevyemmäksi ja nopeuttaa sen toimintaa ja yhteydenpitoa Suomen viranomaisiin. Pääpaino kaikessa toiminnassa tulee olla ulkosuomalaisten käsissä.

Esimerkiksi, alueiden puhemiehet voisivat kerätä aloitteita vuosittain ja käsitellä niitä omissa työryhmissään ja keskittyä vain muutamaan tärkeään aloitteeseen, jotka tarpeen niin vaatiessa toimitetaan Suomen viranomaisille vuosittain. Virtuaalisia ja kevyempiä istuntoja ja/tai webinaareja voidaan pitää vuosittain tarpeen vaatiessa ajankohtaisista haasteista ja pyytää erilaisia asiantuntijoita antamaan lausuntoja kyseisiin ongelmiin.

21. USP:n uudet säännöt ja työjärjestys

USP:n säännöt ja työjärjestys laadittiin jo vuonna 1997 sen perustamisen yhteydessä ja ne hyväksyttiin ensimmäisessä täysistunnossa 1998. Niitä on noudatettu lähes 25 vuoden ajan kun Suomi-Seura ry toimi USP:n sihteeristönä. Koska Suomi-Seuran taloudelliset ja henkilöstöresurssit ovat pienentyneet, ja se on ilmoittanut, ettei toimi enää USP:n sihteeristönä, vaan luo oman edunvalvontakonseptinsa, on USP:n säännöt muutettava nykytilanteen mukaisiksi.

USP:n säännöt ja työjärjestys tulee olla elävä ja dynaaminen asiakirja, jota voidaan päivittää tarpeen vaatiessa toimintaympäristön muuttuessa. USP:n puhemiehistön esityksestä USP:n säännöt ja ja työjärjestys muutetaan seuraavanlaiseksi:

USP:N PÄÄTÖSLAUSELMA:

USP:N SÄÄNNÖT 2025

1 artikla

USP koostuu maailmalla toimivien suomalaisyhteisöjen edustajista. USP:n toimintaan mukaan tulevan yhteisön on vahvistettava USP:n säännöt ja ilmoitettava sääntöjen ratifiointista parlamentin sihteeristölle kirjallisesti.

2 artikla

USP:n täysistuntoon voivat osallistua ulkosuomalaisyhteisöjen edustajat. Heidät valitaan siten, että jokainen yhteisö on oikeutettu lähettämään jäsenistään yhden edustajan parlamenttiin, yhteisö, jonka jäsenmäärä ylittää 500, voi lähettää kaksi edustajaa ja yhteisö, jonka jäsenmäärä on yli 1000, kolme edustajaa.

Yhteisön tulee ilmoittaa halukkuutensa osallistua USP:n täysistuntoon parlamentin sihteeristölle työjärjestyksen mukaisessa ajassa. Parlamentin täysistunto päättää lopullisesti edustusosoikeuksista.

3 artikla

USP kokoontuu kahden - kolmen vuoden välein. Istunnot voidaan järjestää joko fyysisesti ja / tai etänä. Parlamentti voi myös kokoontua ulkosuomalaisyhteisöjen aloitteesta puhemiehistön niin päättäessä. Joka viides vuosi, Suomen tasavallan juhluvuosina, pyritään järjestämään resurssien puitteissa laajempi juhlaistunto.

4 artikla

USP:n täysistunto valitsee sihteeristön sekä puhemiehen. Parlamentin täysistunto valitsee myös istuntokaudeksi alueiden puhemiehet sekä heille varahenkilöt niistä ehdokkaista, jotka viimeistään täysistuntoa edeltävissä aluekokouksissa on kultakin alueelta ehdolle asetettu.

Alueiden puhemiesten ja varahenkilöiden tulee edustaa eri maantieteellisiä alueita, jotka USP:n täysistunto on vahvistanut. Heidän tulee asua edustamillaan alueilla. USP:n puhemies ja alueiden puhemiehet muodostavat puhemiehistön, joka kokoontuu myös istuntojen välillä.

Puhemiehistön tulee mahdollisuuksien mukaan edustaa mahdollisimman laajasti eri ulkosuomalaisryhmiä.

5 artikla

Jokaisella USP:n säännöt ratifioineella suomalaisyhteisöllä, puhemiehistöllä sekä sihteeristöllä on oikeus tehdä aloitteita USP:n käsiteltäväksi. Muut ulkopuoliset tahot tai yksittäiset ulkosuomalaiset voivat toimittaa aloite-ehdotuksia puhemiehistölle, joka tekee niistä harkintansa mukaan varsinaiset aloitteet. Aloitteet on toimitettava parlamentin sihteeristölle määräaikaan mennessä. Vastaavasti aloitteet ja sihteeristön niistä tarvittaessa hankkimat asiantuntijalausunnat tulee toimittaa parlamentin edustajille hyvissä ajoin ennen istuntoa.

6 artikla

USP:n ollessa koolla edustajat kokoontuvat täysistuntoihin ja osallistuvat valiokuntatyöhön. Valiokunnat laativat aloitteista päätöslauselmaehdotukset, jotka esitetään ja käsitellään täysistunnossa.

7 artikla

Pysyviä valiokuntia ovat kansalaisuusvaliokunta, kulttuurivaliokunta, nuorisovaliokunta, opinto- ja koulutusvaliokunta, poliittisten ja virallisten asioiden valiokunta, sosiaalivaliokunta, seniorivaliokunta, sääntövaliokunta, talousvaliokunta ja tiedotusvaliokunta. Muita valiokuntia perustetaan tarvittaessa tai niitä voidaan yhdistää.

USP:n eri alueiden edustus valiokunnissa tulee mahdollisuuksien mukaan taata.

8 artikla

Puhemiehistö kokoontuu tarvittaessa laajennettuun puhemiehistön kokoukseen valitsemiensa asiantuntijoiden kanssa.

9 artikla

Parlamentin käyttämät kielet ovat suomi, ruotsi ja englanti.

10 artikla

Kaikissa USP:n kokouksissa pidetään pöytäkirjaa.

11 artikla

USP:n sihteeristö on sitoutunut toimimaan USP:n päätösten mukaisesti. Jos sihteeristö ei toimi USP:n sääntöjen mukaisesti, voi puhemiehistö valita uuden sihteeristön istuntojen välissä. Sihteeristö edesauttaa USP:n päätösten toteuttamista kääntymällä Suomen ja mahdollisuuksien mukaan muiden maiden viranomaisten ja muiden tahojen puoleen sekä tiedottamalla niistä aktiivisesti eri maiden medioille ja päättäjille sekä USP:n yhteisöille.

12 artikla

Näiden sääntöjen muuttamiseen vaaditaan kahden kolmasosan enemmistö USP:n täysistunnossa. Muutoksista parlamentin työjärjestykseen päättää parlamentin täysistunto yksinkertaisella äänten enemmistöllä.

USP:N TYÖJÄRJESTYS 2025

1 §

USP kokoontuu istuntoon kahden, kolmen vuoden välein.

2 §

Sihteeristö lähettää kaikille ilmoittautuneille USP:n säännöt ratifioineille suomalaisyhteisöille kutsun ensisijaisesti sähköpostitse viimeistään puoli vuotta ennen istuntoa.

3 §

Suomalaisyhteisöjen tulee ilmoittaa sihteeristölle osallistumisestaan viimeistään kolme kuukautta ennen istuntoa. Silloin tulee myös jättää ne aloitteet, mitkä yhteisö haluaa käsiteltäviksi. USP:n yhteisöjen edustajien ja tarkkailijoiden sekä mahdollisten muiden parlamentin työtä seuraamaan tulevien nimet tulee olla sihteeristön tiedossa viimeistään kuusi viikkoa ennen istuntoa.

4 §

Sihteeristö lähettää ensisijaisesti sähköpostitse viimeistään kuukausi ennen istuntoa kaikille ilmoittautuneille edustajille ja tarkkailijoille istunnon esityslistan kaikkine aloitteineen. Samalla toimitetaan kertomus edellisen istunnon päätösten läpiviemiseksi suoritetuista toimenpiteistä. Aloiteyhteenvedo sekä toimintaraportti julkaistaan Sihteeristön kotisivuilla ja / tai muilla sosiaalisen median kanavilla.

5 §

Istunnon alkaessa hyväksytään ilmoittautuneet yhteisöt, edustajaluettelo ja asialista, johon merkitään kaikki istunnossa käsiteltävät asiat. Todetaan myös muut istuntoa seuraavat läsnäolijat.

6 §

Parlamentin istuntoja johtaa USP:n puhemies. Hänen ollessaan estynyt, istuntoa johtaa puhemiehistön keskuudestaan valitsema alueen puhemies tai joku muu tehtävään valittu henkilö.

7 §

Jokaisen istunnon alussa parlamentti vahvistaa puhemiehistön jo aikaisemmin esittämät valiokunnat sääntöjen 7 artiklan mukaisesti, samalla vahvistetaan valiokuntien puheenjohtajat. Valiokunnat valitsevat itse tarvittavat toimihenkilöt.

Valiokuntien istunnot ovat suljettuja ulkopuolisilta, ellei valiokunta muuta päättä ja / tai kutsu katsomiaan asiantuntijoita ottamaan osaa valiokunnan työskentelyyn.

8 §

Järjestäytymisen jälkeen parlamentin työ alkaa yleiskeskustelulla sihteeristön raportista. Keskustelu toimii samalla aloitteiden lähetekeskusteluna. Yleiskeskustelussa jokaisella edustajalla on oikeus lausua mielipiteensä kaikista asioista, riippumatta siitä onko asiasta tehty aloite vai ei. Puheenvuorot pyydetään kirjallisesti ja jaetaan ilmoittautumisjärjestyksessä. Puhemies voi parlamentin suostumuksella rajoittaa puheenvuorojen pituutta, poiketa järjestyksestä ja todeta keskustelun päättyneeksi. Lyhyitä vastauspuheenvuoroja sallitaan sen puheenvuoron yhteydessä, jota vastauspuheenvuoro koskee.

Yleiskeskustelun yhteydessä voidaan myös päättää kiireellisen asian ottamisesta asialistalle ja sen lähettämisestä asianomaiseen valiokuntaan.

9 §

Pysyvät ja tilapäiset valiokunnat laativat jokaisesta lähetetystä aloitteesta mietinnön, jonka tulee sisältää päätöslauselmaehdotus. Se voi olla joko kannanotto asiaan tai päätös olla ottamatta kantaa aloitteessa mainittuun asiaan. Valiokunnat voivat halutessaan kuulla asiantuntijoita.

10 §

Täysistunnossa valiokuntien edustajat esittävät valiokuntien ehdotukset parlamentin päätöslauselmiksi. Esitykset on jaettava edustajille kirjallisesti ja/tai sähköisesti ennen lopullista päätöstä. Istunnossa esitetyt mahdolliset muuta kuin hylkäämistä koskevat vastaehdotukset on niin ikään esitettävä kirjallisesti ja/tai sähköisesti ennen päätöstä.

11 §

Parlamentti tekee päätöksensä, joko yksimielisesti tai äänestämällä. Äänestykset suoritetaan kädennostolla tai sähköisesti.

Henkilövaalien osalta on vaadittaessa suoritettava suljettu lippuäänestys tai salattu nettiäänestys.

Kaikissa äänestyksissä on oltava läsnä vähintään puolet täysistunnon edustajista.

Ääntenlaskijoina toimivat parlamentin alueiden puhemiehet.

12 §

Parlamentin istunnosta parlamentin sihteeristö laatii pöytäkirjan, jonka tarkastajina toimivat alueiden puhemiehet. Pöytäkirja lähetetään sähköpostitse jokaiselle USP:n yhteisölle sekä istuntoon osallistuneelle edustajalle ja tarkkailijalle viimeistään kolme kuukautta istunnon jälkeen. Pöytäkirja julkaistaan sihteeristön kotisivulla ja sosiaalisen median kanavilla.

13 §

Muilta osin noudatetaan Suomen yhdistyslain säännöksiä.

TIEDOTUS JA KULTTUURIVALIOKUNTA

22. Etias-matkustyslupa

EU:n matkustustieto- ja -lupajärjestelmän, jäljempänä 'ETIAS', avulla voidaan määrittää viisumipakosta vapautettujen EU:n ulkopuolisten maiden kansalaisten maahantulokelpoisuus ennen kuin he matkustavat Schengen-alueelle ja todeta, aiheuttaako heidän matkansa turvallisuusriskin, laittoman maahanmuuton riskin tai vakavan epidemiariskin.

ETIAS-matkustyslupa on uusi edellytys Schengen-alueelle saapumista varten, ja voimassa olevan ETIAS-matkustuslupan puuttuminen johtaa siihen, ettei matkustajaa päästetä Schengen-alueelle.

Vastaavia matkaa edeltäviä matkustuslupajärjestelmiä on ollut käytössä useita vuosia muissa maissa, kuten Yhdysvalloissa, Australiassa ja Kanadassa.

Tällä hetkellä monet kaksoiskansalaiset matkustavat Suomeen ”ulkomaan” passilla. Tämä johtuu pitkistä passinhakumatkoista ja passin korkeammasta hinnasta ulkomailla. ETIASsta ei voi myöntää

henkilölle jolla on Schengen alueen kansalaisuus, eli Schengeniin on matkustettava Schengen passilla.

ETIAS astuu voimaan ensi vuoden lokakuussa.

USP:N PÄÄTÖSLAUSELMA

USP ehdottaa, että Ulkosuomalaisparlamentin Tuki ry yhdessä USP:n kanssa järjestää yhden tai useamman webinaarin ETIAS asiasta EU:n virkamiesten kanssa. (selvitetään, kuka vastaa EU:n asioista Suomessa).

23. Suomen kirjastojen e-palvelut myös ulkosuomalaisille

Suomen kirjastojen palvelut ovat digitalisoitumassa, mikä mahdollistaa aineistojen käytön asuinpaikasta riippumatta. Monet kirjastot lainaavat sähköisiä kirjoja jo nyt ja palvelu kasvaa koko ajan.

Ulkosuomalaisille olisi hyödyllistä päästä Suomen valtakunnalliseen kirjastoverkkoon, koska sähköisiä kirjoja (e-kirja, näköiskirja), äänikirjoja (ladattava) ja muita digitaalisia mediatuotteita on helppo lainata kaikkialta maailmassa. Tämä toteutui korona-aikana ja erilaisten etänä käyttävien digipalvelujen kysyntä kasvoi voimakkaasti.

Kirjastot ovat Suomessa kunnallisia palveluita ja kirjastojen palveluihin saa pääsyn kirjastokortin avulla. Kirjastokortin saadakseen, hakijalla tulee olla Suomessa oleva osoite. Kirjastokortin hakijan tulee ilmoittaa osoitteensa ja esittää voimassa oleva suomalainen henkilötodistus, jossa on valokuva ja henkilötunnus. Ulkosuomalaisilla ei ole suomalaista kotikuntaa, joten he eivät saa kirjastokorttia eivätkä pääse hyödyntämään Suomen kirjastojen palveluita.

Sähköisten tuotteiden ja palveluiden osuuden kasvaessa, olisi pääsy kirjastopalveluihin kuitenkin kaiken ikäisille suomen kieltä osaaville tärkeä palvelu ja tehokas tapa tukea ulkosuomalaisten yhteyttä vanhaan kotimaahansa. Yhteys Suomeen kirjastojen palveluiden kautta olisi voimakas ja tehokas linkki kotimaahan, Suomen kulttuuriin ja suomalaisen identiteetin säilyttämiseen

Jos ulkosuomalaisille saadaan pääsy Suomen kirjastojen monipuolisiin digitaalisiin palveluihin, siitä tulisi myös tiedottaa ulkosuomalaisille mahdollisimman kattavasti.

USP:N PÄÄTÖSLAUSELMA:

USP kehottaa selvittämään ja tiedottamaan Suomen kirjastojen digitaalisten palveluiden käyttöoikeuden saamisesta vaikka maksullisesti myös Suomen ulkopuolella vakituisesti asuville, eli heille, joilla ei ole osoitetta Suomessa.

24. Suomalaisten tv- ja radio-ohjelmien seuraaminen maailmalla

Ulkosuomalaisten toiveena on voida seurata suomalaisia televisio-ohjelmia ja Suomen tapahtumia television välityksellä. Yle Areenan laajempi avautuminen ulkosuomalaisille edistäisi ulkosuomalaisten mahdollisuuksia pysyä ajan tasalla Suomen tapahtumista sekä pitää yllä suomen kieltä. Erityisen tärkeää tämä olisi ulkosuomalaisille lapsille ja suomikoululaisille Suomi-yhteyden ylläpitämiseksi ja vahvistamiseksi.

Euroopan unionin ns. siirrettävyysasetus mahdollistaa Yle Areenan kaltaisten videopalveluiden katselun koko Euroopan unionin alueella. Tämä koskee kuitenkin vain Suomessa kirjoilla olevia näiden matkustessa muualla EU:n alueella ja edellyttää kirjautumista Yle Areenan palveluun, jolloin voidaan todentaa käyttäjän vakituinen osoite.

Yleisradio on aiemmin todennut, että Yle Areenaa ei voida kuitenkaan kokonaisuudessaan avata koko maailmaan tekijänoikeudellisista syistä, sillä Yle ei osta tai sille ei myydä joidenkin ohjelmasisältöjen globaaleja esitysoikeuksia. Tällaisia ovat tyypillisesti useat kansainväliset ohjelmat, kansainväliset insertit ohjelmien sisällä, tai musiikkisisällöt ja kansainväliset urheilu oikeudet.

Ulkosuomalaisille olisi kuitenkin tärkeää, että Yleisradio yleishyödyllisenä yrityksenä pyrkisi parantamaan tarjontaansa kaikille käyttäjille, myös ulkosuomalaisille, joista monet maksavat myös Yle-veroa saamatta verolle kuitenkin toivomaansa vastinetta. Olisi toivottavaa, että Yle pyrkisi neuvottelemaan tekijänoikeuksista niin, että sen tarjonta olisi mahdollisimman laajasti kaikkien käyttäjien käytettävissä. Lisäksi olisi hyvä, jos Yle panostaisi enemmän omaan tuotantoon ja pyrkisi omissa tuotannoissaan välttämään sellaisten inserttien tai musiikkisisältöjen ja vastaavien tekijänoikeuksien alaisten elementtien käyttöä, jotka estävät koko ohjelman katselun ulkomailta.

USP:N PÄÄTÖSLAUSELMA

USP kehottaa YLE:ä jatkamaan tekijänoikeusneuvotteluja tekijänoikeuksista ja muista globaaliin tarjontaan liittyvistä seikoista asianomaisten tahojen kanssa, jotta Yle voisi tarjota Areenan palveluita ulkosuomalaisille suoratoistona vaikka maksua vastaan.

Lisäksi USP kehottaa puhemiehistöä neuvottelemaan valtiovallan kanssa YLE-veroon liittyvistä epäoikeudenmukaisuuksista, jotka aiheutuvat siitä, että vaikka maksaa YLE-veroa, palveluita ei ole mahdollista käyttää ulkomailta.